

Вовед

Ова истражување ги истражува факторите кои влијаат на негативното еколошко однесување, фокусирајќи се на варијабли како што се живеалиштето, возраста, полот, статусот на вработување и степенот на образование. Преку анализа на 104 учесници, студијата има за цел да утврди дали овие фактори значително придонесуваат за еколошкото однесување кое негативно влијае на животната средина. Истражувањето претпоставува дека поединците кои живеат во руралните области, помладите поединци, мажите, невработените лица и оние со пониско ниво на образование се со поголема веројатност да се вклучат во негативно еколошко однесување. Сепак, наодите откриваат дека само живеалиштето игра значајна улога, при што руралните жители покажуваат поголема тенденција за негативно еколошко однесување од жителите на градовите. Спротивно на тоа, другите варијабли - возраст, пол, статус на вработување и ниво на образование - се покажа дека немаат статистички значајно влијание. Иако овие резултати ја нагласуваат важноста од насочување на програмите за подигање на свеста за животната средина кон руралното население, студијата ја потврдува потребата од пошироко истражување за генерализирање на овие наоди низ Северна Македонија.

Заклучоците од студијата ја нагласуваат значајната улога на живеалиштето во влијанието на еколошкото однесување, особено истакнувајќи ја поголемата склоност кон негативно еколошко однесување кај руралните жители. Овој наод укажува на потребата од итна акција за подигање на еколошката свест и промовирање на одржливи практики во руралните области. Сепак, недостатокот на значајни разлики во однесувањето врз основа на возраста, полот, статусот на вработување и нивото на образование сугерира дека иницијативите за животната средина треба да бидат широко засновани, а да се однесуваат на населението како целина наместо да се фокусираат на одредени демографски групи.

Иако истражувањето дава вредни сознанија, важно е да се признаат неговите ограничувања. Големината на примерокот на студијата од 104 учесници, првенствено од градот Гостивар и неговите околни области, ја ограничува генерализираноста на наодите. Неопходно е идно истражување со поголем и поразновиден примерок низ различни

региони на Северна Македонија за да се потврдат овие резултати и да се развијат посеопфатни стратегии за справување со негативното еколошко однесување.

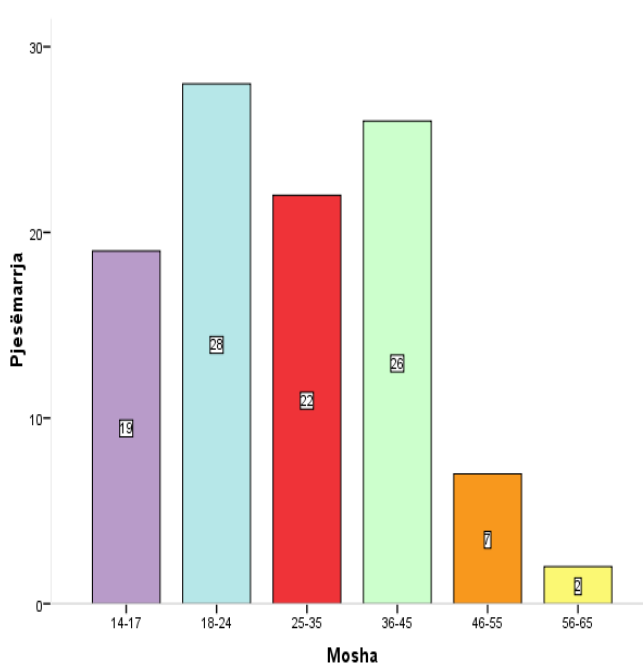
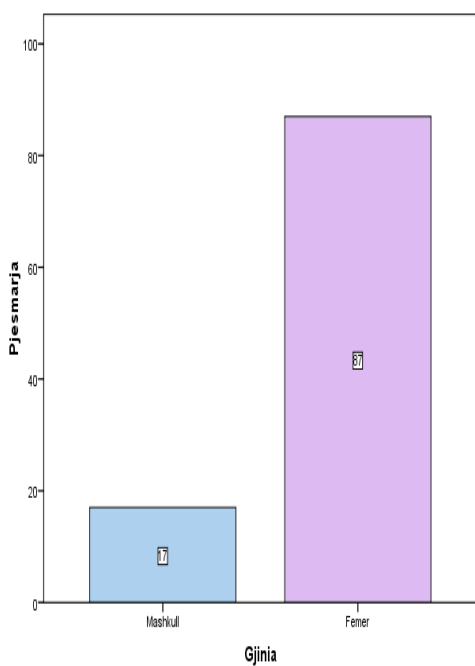
Истражување за негативното еколошко однесување

Истражувачки хипотези

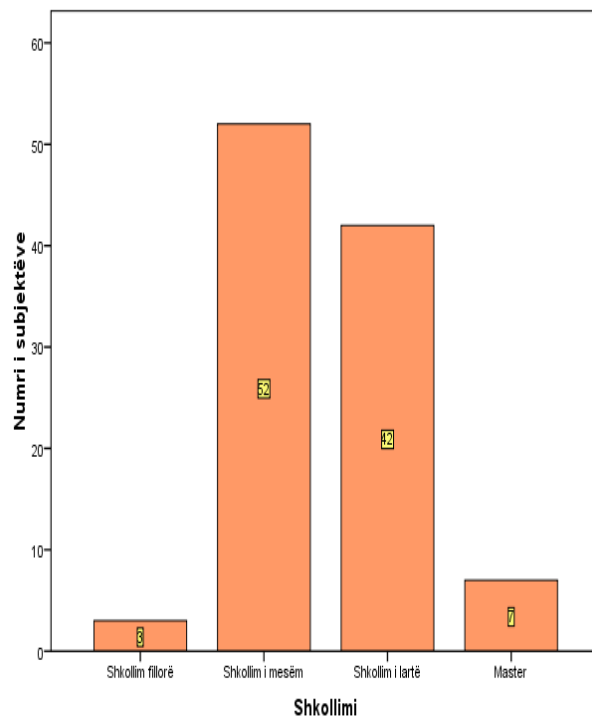
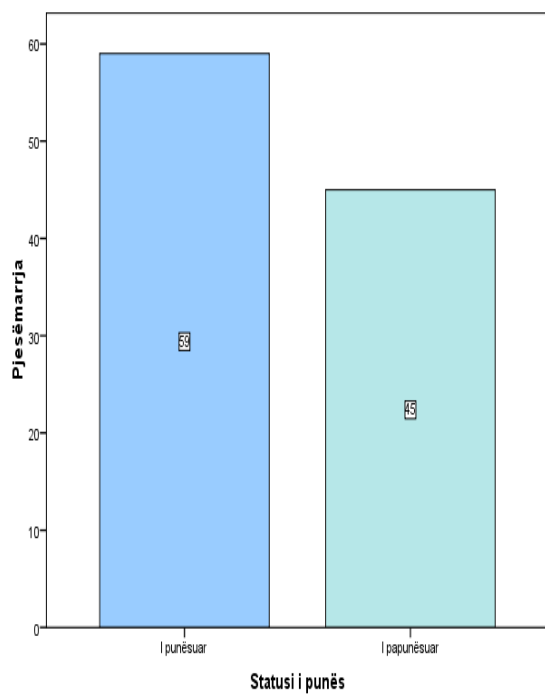
1. Луѓето кои живеат во руралните области имаат поголема тенденција да се вклучат во негативно еколошко однесување во споредба со оние кои живеат во градовите.
2. Помладите индивидуи имаат поголема тенденција да се вклучат во негативно еколошко однесување во споредба со постарите индивидуи.
3. Мажите се впуштаат во понегативно еколошко однесување во споредба со жените.
4. Вработените лица имаат помалку негативно еколошко однесување во споредба со невработените лица.
5. Луѓето со понизок степен на образование имаат поголема веројатност да се вклучат во негативно еколошко однесување отколку луѓето со средно, високо и магистерско образование.

Дескриптивна анализа

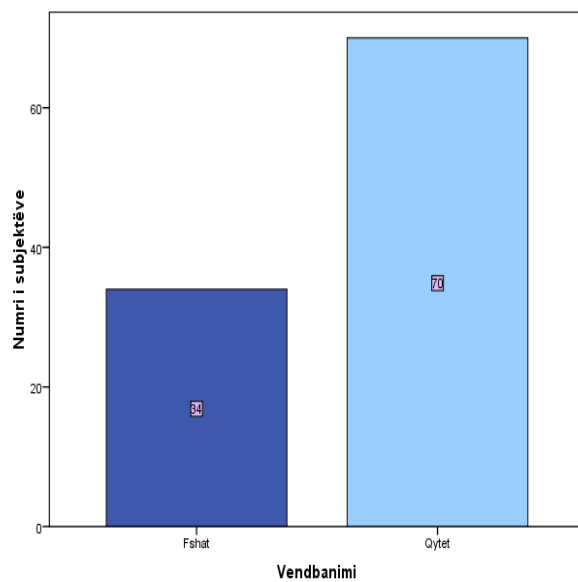
Истражувањето опфатило 104 испитаници, од кои мнозинството се жени (87 жени и 17 мажи). Учесниците беа поделени во возрастни групи: 19 беа на возраст од 14-17 години, 28 беа на возраст од 18-24 години, 22 беа на возраст од 25-35 години, 26 беа на возраст од 36-45 години, 7 беа на возраст од 46-55 години и 2 беа на возраст од 56-65 години.

Од 104 субјекти вработени се 59, а 45 се невработени. Што се однесува до образованието, 3 учесници се со основно образование, 52 со средно образование, 42 со високо образование и 7 со магистерски студии.

Во однос на живеалиштето, 34 учесници беа од рурални средини и 70 од урбани средини.

Тестирање на хипотези

Н1. Негативно еколошко однесување и живеалиште

Врз основа на статистичката анализа (t-тест), постојат значителни разлики во негативното еколошко однесување врз основа на живеалиштето, со вредност на t-тестот од $t=2,088$ и значајност $\text{sig}=0,039$ (значајност помала од 0,05). Иако помал број, оние што живеат во селата постигнале повисок просек ($M=42,2$) во споредба со оние што живеат во градови ($M=37,3$), што потврдува дека луѓето што живеат во селата имаат поголема тенденција да се вклучат во негативно еколошко однесување од оние што живеат во градови.

Групна статистика

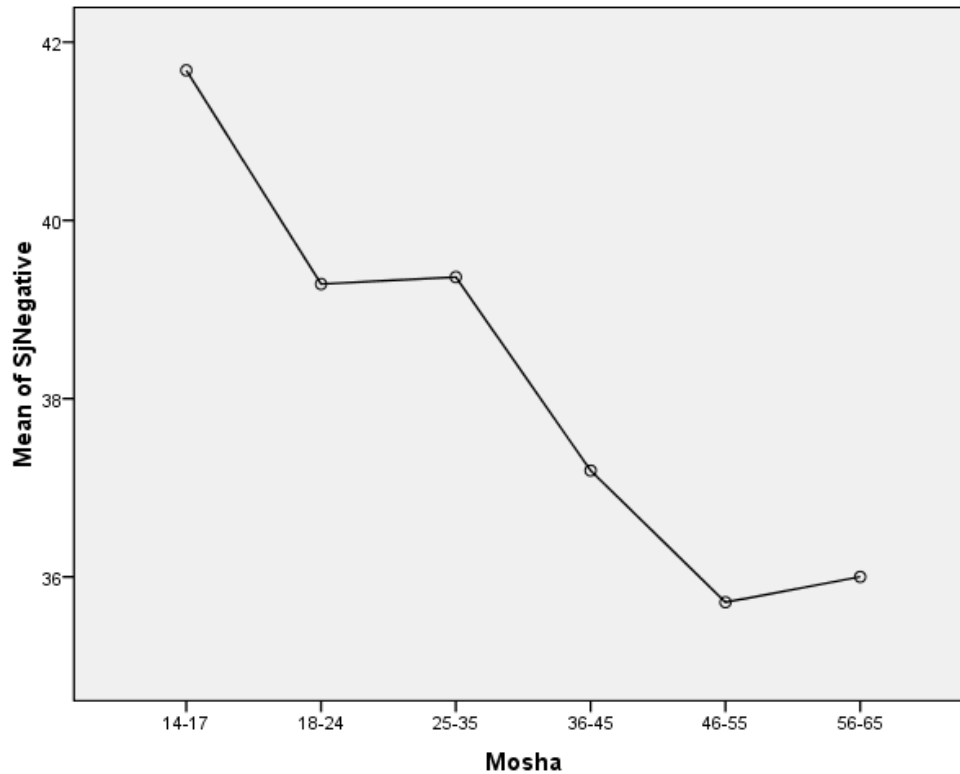
	Живеалиште	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
SjNegative	Село	34	42.21	11.780	2.020
	Град	70	37.31	10.925	1.306

Независен тест за примероци

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
SjNegative	Equal variances assumed	1.016	.316	2.088	102	.039	4.892	2.343	.244	9.539
	Equal variances not assumed			2.033	61.219	.046	4.892	2.406	.082	9.701

Н2. Негативно еколошко однесување и возраст

Разликите меѓу возрастните групи во вклучувањето во негативно еколошко однесување беа тестирани преку статистичка анализа (АНОВА). Највисок просек постигнал возрастната група од 14-17 години ($M=41,68$), потоа возрастната група од 25-35 години ($M=39,36$) и возрастната група од 18-24 години ($M=39,29$). Возрастната група 36-45 години имала средна вредност од $M=37,19$, возрастната група од 56-65 години имала средна вредност $M=36$, а возрастната група од 46-55 години имала најниска средна вредност ($M=35,71$).

Графикон 1.

Сепак, овие разлики се статистички незначителни ($F=0,48$; $\text{sig}=0,79$).

ANOVA

SjnNegative					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	319.844	5	63.969	.481	.790
Within Groups	13042.377	98	133.085		
Total	13362.221	103			

Н3. Негативно еколошко однесување и род

Хипотезата беше тестирана и преку диференцијална анализа (т-тест). Мажите имале повисок просек во вклучување во негативно еколошко однесување ($M=40,82$) во споредба со жените ($M=38,54$). Сепак, овие разлики се статистички незначителни бидејќи значајноста на т-тестот е многу повисока од 0,05 ($t=0,754$; $sig=0,452$), што значи дека родот не игра значајна улога во негативното еколошко однесување, а третата хипотеза е отфрлена.

Групна статистика

Род	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
SjNegative Машко	17	40.82	13.073	3.171
Женско	87	38.54	11.078	1.188

Независен тест за примероци

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
SjNegative Equal variances assumed	1.324	.253	.754	102	.452	2.283	3.027	-3.720	8.287

Независен тест за примероци

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
SjNegative Equal variances assumed	1.324	.253	.754	102	.452	2.283	3.027	-3.720	8.287
Equal variances not assumed			.674	20.729	.508	2.283	3.386	-4.763	9.330

Н4. Негативно еколошко однесување и работен статус

Разликите помеѓу статусот на вработување при вклучување во негативно еколошко однесување беа тестирани преку статистичка анализа (т-тест). Табелата подолу покажува дека невработените лица постигнале повисока средна вредност ($M=39,71$) во споредба со вработените лица ($M=38,31$). Иако се забележани разлики во средната вредност, резултатот од т-тестот ($t = -0,622$; $\text{sig} = 0,53$) со значајност повисока од 0,05 укажува дека не постојат статистички значајни разлики помеѓу статусот на вработеност при вклучување во негативно еколошко однесување.

Групна статистика

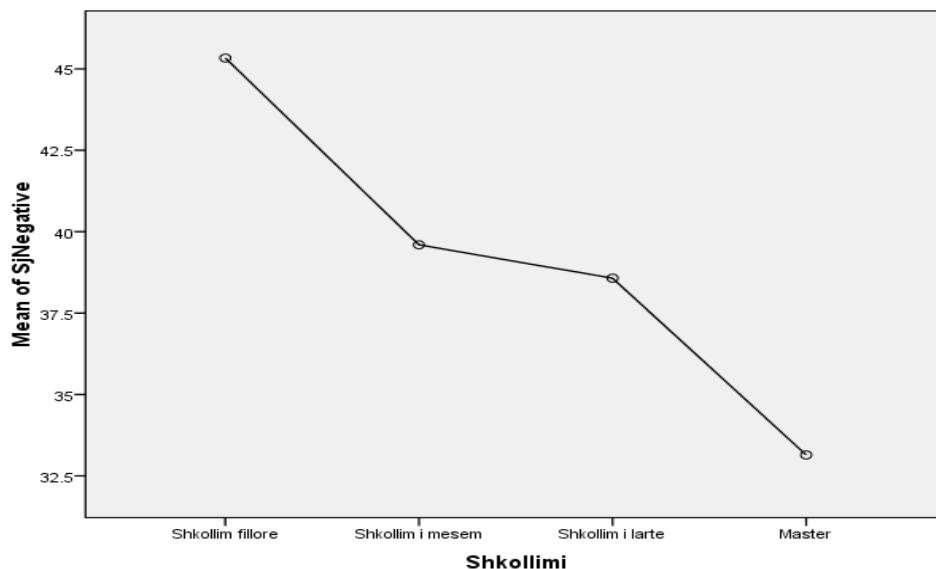
Вработеност		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
SjNegative	Вработен	59	38.31	11.198	1.458
	Невработен	45	39.71	11.716	1.746

Независен тест за примероци

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means							
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference		
								Lower	Upper	
SjNegative Equal variances assumed	.158	.691	-.622	102	.535	-1.406	2.261	-5.891	3.079	
Equal variances not assumed			-.618	92.580	.538	-1.406	2.275	-5.924	3.112	

H5. Негативно еколошко однесување и ниво на образование

На графиконот подолу се прикажани просеците остварени при застапување во негативно еколошко однесување според степенот на образование, каде што се гледа дека оние со основно образование постигнале највисок просек ($M=45,33$), додека оние со магистерски студии имале најниска средна вредност ($M=33,14$), што покажува дека имаат помала тенденција да се впуштат во негативно еколошко однесување.

Графикон 2.

Иако постојат разлики меѓу групите, статистичката анализа (АНОВА) покажува дека овие разлики не се статистички значајни, со F вредност од 0,99 и значајност од 0,40, што покажува дека значајноста е многу повисока од 0,05.

ANOVA

Sjnegative					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	385.892	3	128.631	.991	.400
Within Groups	12976.329	100	129.763		
Total	13362.221	103			

Заклучок

Од спроведените статистички анализи, се заклучува дека важен фактор за зголемување на тенденцијата за негативно еколошко однесување е живеалиштето, што потврдува дека луѓето кои живеат во руралните средини имаат понегативно еколошко однесување од оние што живеат во градовите, со што се прифаќа нашата прва хипотеза. Ова сугерира дека е важно да се започне со работа со луѓето кои живеат во селата што е можно порано,

да се обучуваат и да се подигне нивната свест за заштита на животната средина. Примерокот на студијата опфати 104 учесници, со силно женско мнозинство (83,7%) и значителен дел кои живеат во урбани средини (67,3%). Возрасната распределба беше разновидна, при што повеќето учесници спаѓаа во опсегот на возраст од 18 до 45 години. Во однос на образованието, половина од учесниците (50%) се со средно образование, додека 40,4% со високо образование, а мал процент (6,7%) магистрирале. Статусот на вработеност беше прилично избалансиран, со 56,7% вработени и 43,3% невработени. Анализата откри дека живеалиштето е единствениот статистички значаен фактор кој влијае на негативното еколошко однесување, при што жителите на руралните средини покажуваат поголема тенденција кон такво однесување. Сепак, другите демографски варијабли - пол, возраст, образование и статус на вработување - не покажаа значителни ефекти врз еколошкото однесување во овој примерок.

Врз основа на дадените статистики, студијата покажа дека жените имаат малку понизок среден резултат ($M=38,54$) во негативното еколошко однесување во споредба со мажите ($M=40,82$). Ова сугерира дека, во просек, жените би можеле да се вклучат во помалку однесувања што се штетни за животната средина отколку мажите. Сепак, разликите меѓу мажите и жените не беа статистички значајни ($t=0,754$; $sig=0,452$), што значи дека забележаната разлика во однесувањето помеѓу родовите може да се должи на случајност, а не на вистинска разлика во ставот или однесувањето.

Со оглед на овие податоци, би било претпазливо да се каже дека жените би можеле да имаат попозитивен став кон еко-пријателските однесувања, бидејќи се чини дека имаат малку помалку негативно еколошко однесување од мажите. Меѓутоа, бидејќи разликата не е статистички значајна, не може дефинитивно да се каже дека жените имаат попозитивен став само врз основа на оваа студија. Ќе биде потребно подетално истражување за да се утврди дали постои значајна разлика во еколошките ставови меѓу мажите и жените.

Исто така, статистичките анализи покажаа дека родот, возраста, работниот статус и образованието не играат улога во појавата на негативно еколошко однесување, што значи дека и мажите и жените можат подеднакво да се вклучат во негативно еколошко однесување, така што родот не е значаен фактор. Слично на тоа, се чини дека возраста не е значаен фактор, бидејќи сите возрасни групи, од 14-17 до 65+, може подеднакво да

имаат тенденции да се вклучат или да не се вклучат во негативно еколошко однесување. Истото важи и за статусот на вработување и нивоата на образование, што доведува до отфрлање на хипотезите 2, 3, 4 и 5.

Сепак, важно е да се напомене дека генерализацијата на овие резултати не може да се примени за целиот регион на Северна Македонија, бидејќи во истражувањето беа вклучени само 104 учесници, а повеќето се од градот Гостивар и неговата околина. Сепак, ова истражување може да послужи како основа за понатамошни студии со поголем број субјекти од целиот регион, што би можело да доведе до генерализирање на резултатите кои би биле од особено значење за нашата земја.

Извештај за фокус групата: Однесувањето на граѓаните на Гостивар кон животната средина

На 15 и 16 јули 2024 година, во градот Гостивар беа организирани фокус групи на кои се дискутираше за однесувањето на граѓаните кон животната средина и влијанието на ваквото однесување врз квалитетот на животот во градот. Во фокус групата учествуваа 10 граѓани по случаен избор, кои претставуваа добар микс од гостиварската популација, со пет мажи и пет жени на различна возраст. Дискусијата беше структурирана околу неколку клучни прашања, насочени кон откривање на ставовите и постапките на учесниците во однос на различни еколошки прашања.

Дискусијата започна со прашањето дали учесниците чувствуваат некаква срамежливост кога фрлаат ѓубре на улица. Повеќето признаа дека, иако знаат дека оваа активност е погрешна, често им е полесно да ја прават кога се со пријателите или кога гледаат како другите го прават истото. Еден учесник рече дека кога гледа како други фрлаат отпад на одредено место, чувствува некакво оправдување и самиот да го стори истото, додека друг призна дека понекогаш дури и контејнерите кои се наоѓаат далеку не се мотивирачки да ги користи. Натаму се разговараше и на темата транспорт, каде беше истакнато дека загадувањето од возилата е главна грижа за граѓаните на Гостивар. Учесниците покажаа

голем интерес за користење на велосипедите како позелена и поздрава алтернатива за превоз во градот. Сепак, беше истакнато дека сегашната инфраструктура не е доволна за да ги поттикне луѓето да се префрлат од автомобили на велосипеди. Многумина од нив истакнаа дека доколку има подобри услови и побезбедни велосипедски патеки, за главно превозно средство би го избрале велосипедот.

Една од најживите дискусии се одржа околу прашањето за отпадот и неговото управување во градот. Додека дел од учесниците изразија рамнодушност кон дивите депонии и загадувањето во градот, други изразија дека се работи за сериозен проблем кој бара итна акција. Повеќето се согласија дека на градот му требаат повеќе зелени површини и дека треба да се затворат фабриките кои го загадуваат воздухот. Се разговараше и дека приоритет треба да биде едукацијата и подигањето на свеста кај граѓаните за важноста од одржување на чиста животна средина.

На крајот од сесијата, присутните беа прашани за нивното мислење за вклучување во еколошки акции и нивното вклучување во иницијативи за чистење на животната средина. Повеќето од нив покажаа подготвеност да учествуваат во вакви активности, нагласувајќи дека се чувствуваат помотивирани кога гледаат дека и другите се ангажирани во истата насока. Мал дел изразија скептицизам за ефикасноста на овие акции, нагласувајќи дека менувањето на однесувањето на луѓето е долг и тежок процес.

Генерално, дискусијата за време на фокус групата рефлектираше мешавина на позитивни и негативни ставови на гостиварци кон животната средина. Додека некои се свесни за важноста на зачувувањето на животната средина и се подготвени да придонесат, други сè уште остануваат неопределени или рамнодушни. Резултатите од оваа фокус група можат да послужат како основа за дизајнирање на понатамошни кампањи за подигање на свеста и поголема вклученост на граѓаните во прашањата за животната средина.